

Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja puitepäätöksen 2004/68/YOS kumoamisesta

(2010/C 323/02)

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 16 artiklan,

Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja erityisesti sen 8 artiklan,

yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY sekä ⁽¹⁾

yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 18 päivänä joulukuuta 2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja erityisesti sen 41 artiklan ja ⁽²⁾

ON ANTANUT SEURAAVAN LAUSUNNON:

I. JOHDANTO

1. Komissio hyväksyi 29 päivänä maaliskuuta 2010 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja puitepäätöksen 2004/68/YOS kumoamisesta ⁽³⁾ (jäljempänä ehdotus).
2. Ehdotuksella on tarkoitus kumota 22 päivänä joulukuuta 2003 tehty puitepäätös lainsäädännössä olleiden puutteiden takia. Uusi teksti sisältää parannuksia lasten hyväksikäytön muotojen säätämisen rangaistaviksi muun muassa seksiturismin yhteydessä ja ilman huoltajaa olevien lasten suojelu; rikosten tutkinta ja syytteenpanon koordinointi; tietotekniikkaympäristössä tapahtuvat uudet rikokset; uhrien suojelu; rikosten ehkäiseminen.
3. Yksi rikosten ehkäisemisen väline olisi pääsyn rajoittaminen lapsipornografiaan internetissä.
4. Euroopan tietosuojavaltuutettu panee merkille ehdotuksen päätarkoituksen. Hän ei kyseenalaista tarvetta luoda paremmat puitteet riittäviä toimenpiteitä varten lasten suojelemi-

seksi hyväksikäytöltä. Hän haluaa kuitenkin painottaa joidenkin ehdotuksessa suunniteltujen toimenpiteiden – kuten verkkosivustojen eston ja vihjelinjojen perustamisen – vaikutuksia asiaan liittyvien eri henkilöiden yksityisyyteen ja tietosuojaan liittyviin perusoikeuksiin. Tästä syystä hän on päättänyt antaa tämän lyhyen lausunnon omasta aloitteestaan.

II. EHDOTUKSEN ANALYYSI

5. Tietosuojaoingemat liittyvät tässä ehdotuksessa kahteen seikkaan, jotka eivät rajoitu lasten hyväksikäytön torjuntaan vaan liittyvät kaikkiin sellaisiin aloitteisiin, jotka tähtäävät yksityissektorin yhteistyöhön lainvalvonnassa. Euroopan tietosuojavaltuutettu on jo aiemmin analysoinut näitä ongelmia erilaisissa yhteyksissä, erityisesti internetin laittoman sisällön torjunnassa ⁽⁴⁾.

6. Ehdotuksessa näitä kahta huolenaihetta käsitellään johdanto-osan 13 kappaleessa ja 21 artiklassa. Niitä voidaan kuvata seuraavasti.

II.1. Palveluntarjoajien rooli pääsyn estämisessä verkkosivustoille

7. Ehdotuksessa kaavailaan kahta vaihtoehtoa, joilla voidaan estää pääsy EU:n alueelta internetsivuille, joiden on todettu sisältävän tai levittävän lapsipornografiaa: toimivaltaisille oikeus- tai poliisiviranomaisille voidaan antaa aiempaa paremmat mahdollisuudet määrätä estämään pääsy internetsivuille, ja internetpalveluntarjoajat voivat menettelysääntöjen ja ohjeiden pohjalta vapaaehtoisesti estää pääsyn tietyille internetsivuille.
8. Euroopan tietosuojavaltuutettu kyseenalaistaa pääsyn estämisestä tehtävän päätöksen kriteerit ja ehdot. Hän voisi tukea poliisin tai oikeusviranomaisten toimia tarkoin määritellyissä lainsäädännöllisissä puitteissa, mutta hän epäilee vahvasti oikeusvarmuuden toteutumista siinä tapauksessa, että pääsyn estäminen jäisi yksityisten osapuolten tehtäväksi.

⁽⁴⁾ Euroopan tietosuojavaltuutettu on antanut erityisesti seuraavat lausunnot, jotka sisältävät tämän asian kannalta merkittäviä huomautuksia:

— Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto, annettu 23 päivänä kesäkuuta 2008, Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksestä internetiä ja muita viestintäteknologioita käyttävien lasten suojelua koskevan monivuotisen yhteisön ohjelman perustamisesta (EUVL C 2, 7.1.2009, s. 2).

— Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto, annettu 22 päivänä helmikuuta 2010, Euroopan unionin tällä hetkellä käymistä väärntämisenvastaista kauppasopimusta (ACTA) koskevista neuvotteluista.

Ks. myös 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän immateriaalioikeuksiin liittyviä tietosuojakysymyksiä käsittelevä työasiakirja (WP 104), hyväksytty 18 päivänä tammikuuta 2005.

⁽¹⁾ EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁽²⁾ EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1.

⁽³⁾ KOM(2010) 94 lopullinen.

9. Ensinnäkin häntä epäilyttää se, miten internetiä valvottaisiin tällaista pääsyn rajoittamista varten. Valvonta ja pääsyn rajoittaminen saattavat edellyttää erilaisia toimia, kuten internetin skannausta tai laittomien tai epäilyttävien verkkosivustojen tunnistamista ja sulkemista loppukäyttäjiltä, mutta myös loppukäyttäjien verkkokäyttötymisen seuranta, kun he yrittävät katsoa tai ladata tällaista sisältöä. Käytettävät välineet ovat erilaisia ja edellyttävät eriasteista yksityisyyden loukkaamista, mutta ne herättävät samankaltaisia kysymyksiä internetpalveluntarjoajien roolista sisältötietojen käsitelyssä.

10. Nämä valvontatoimet vaikuttavat tietosuojaan, sillä niissä käsitellään erilaisten henkilöiden – uhrien, todistajien, käyttäjien tai sisällöntuottajien – henkilötietoja. Euroopan tietosuojavaltuutettu on jo aiemmissa lausunnoissaan ilmaissut huolensa siitä, miten yksityisen sektorin edustajat (esimerkiksi tekijänoikeuden haltijat tai internetyhteyden tarjoajat) valvovat yksityishenkilöitä sellaisillakin alueilla, jotka kuuluvat periaatteessa lainvalvonnasta vastaavien viranomaisten toimivaltaan⁽¹⁾.

— Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että verkon valvonta ja pääsyn estäminen sivustoille eivät liity internetpalveluntarjoajien kaupalliseen toimintaan: tämä herättää huolta siitä, käsitelläänkö tietoja laillisesti ja käytetäänkö niitä tietosuojadirektiivin⁽²⁾ 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 7 artiklan mukaisesti.

— Euroopan tietosuojavaltuutettu kyseenalaistaa pääsyn rajoittamisen kriteerit ja painottaa, etteivät menettelysäännöt tai vapaaehtoiset ohjeet tuo riittävästi oikeusvarmuutta tässä asiassa.

— Euroopan tietosuojavaltuutettu myös korostaa riskejä, joita liittyy henkilöiden mahdolliseen kirjaamiseen ns. mustalle listalle ja heidän oikeussuojakeinoihinsa riippumattoman viranomaisen edessä.

11. Euroopan tietosuojavaltuutettu on jo useaan otteeseen todennut seuraavaa: ”Internetin käyttäjien toiminnan valvonta ja vieläpä heidän IP-osoitteidensa kerääminen merkitsee puuttumista käyttäjien yksityiselämän ja kirjeenvaihdon suojaa koskevaan oikeuteen – tämä näkemys vastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä”⁽³⁾. Tä-

män yksityiselämään puuttumisen johdosta tarvitaan parempia suoja-toimia sen varmistamiseksi, että valvonta ja/tai esto tapahtuu tarkasti kohdennetusti ja tuomioistuINVALVONNASSA ja että tämän mekanismin väärinkäyttö estetään riittävillä turvatoimilla.

II.2. Vihjelinjaverkoston luominen

12. Ehdotuksen johdanto-osan 13 kappaleessa todetaan, että verkkoteknologian käyttöturvallisuutta koskevassa ohjelmassa on luotu vihjelinjaverkosto, josta Euroopan tietosuojavaltuutettu on antanut edellä mainitun lausunnon. Yksi Euroopan tietosuojavaltuutetun huomautuksista koski juuri niitä ehtoja, joilla tietoja voidaan kerätä, keskittää ja vaihtaa. On määriteltävä tarkasti, millaista sisältöä pidetään laittomana tai haitallisena, kuka saa kerätä ja säilyttää tietoja ja millaisia suoja-toimia sovelletaan.

13. Tämä on erityisen tärkeää, kun otetaan huomioon ilmoittamisen seuraukset. Lapsiin liittyvän tiedon lisäksi kyseeseen saattavat tulla kenen tahansa verkossa olevaan tietoon jollakin tavalla liittyvän henkilön henkilötiedot, kuten sopimattomasta käyttäytymisestä epäillyn henkilön – internetin käyttäjän tai sisällöntuottajan – tiedot tai epäilyttävästä sisällöstä ilmoittavan henkilön tai hyväksikäytön uhrin tiedot. Kenenkään tällaisen henkilön oikeuksia ei saa väheksyä, kun ilmoitusmenettelyä suunnitellaan, vaan ne on otettava huomioon voimassa olevan tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

14. Vihjelinjojen kautta kerättyä tietoa käytetään todennäköisesti myös syytteenpanossa, kun asia etenee tuomioistuinvaiheeseen. Tietojen laatua ja eheyttä koskevien vaatimusten kannalta tarvitaan lisää suoja-toimia sen varmistamiseksi, että tämä digitaalisenä todistusaineistona pidettävä tieto on kerätty ja säilytetty asianmukaisesti ja että sitä voidaan näin ollen käyttää tuomioistuimissa.

15. Järjestelmän valvontaan, jota periaatteessa suorittavat lainvalvontaviranomaiset, liittyviä takeita on ehdottomasti noudatettava. Myös avoimuus ja riippumattomat oikeussuojakeinot on tärkeää turvata.

III. PÄÄTELMÄT

16. Euroopan tietosuojavaltuutetulla ei ole mitään syytä kyseenalaistaa vahvan ja tehokkaan lainsäädännön kehittämistä lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumiseksi, mutta hän painottaa tarvetta turvata oikeusvarmuus kaikille asianosaisille, myös internetpalveluntarjoajille ja verkon käyttäjille.

⁽¹⁾ Ks. edellä mainitut kaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun lausuntoa.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta, EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁽³⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto ACTA:sta, s. 6.

17. On hyvä, että ehdotuksessa mainitaan tarve ottaa huomioon loppukäyttäjien perusoikeudet, mutta se ei riitä, vaan jäsenvaltiot pitäisi lisäksi velvoittaa varmistamaan yhtenäiset, selkeät ja tarkoin määritellyt menettelyt, joilla laitonta sisältöä torjutaan riippumattomien viranomaisten valvonnassa.

Tehty Brysselissä 10 päivänä toukokuuta 2010.

Peter HUSTINX
Euroopan tietosuojavaltuutettu
